

LITERATUUR DIE DOET DENKEN EN (HER)WAARDEREN

Ieder jaar proberen we als Team Zingeving, Ethiek en Esthetiek (ZEE) van Hogeschool KPZ de leeslijst voor studenten te verfrissen; gedateerde titels eruit, actuele titels erin. Boeken die ook interessant zijn voor een breder publiek en zeker voor de lezers van Veerkracht. Het werk van drie van de auteurs die ik afgelopen jaar heb gelezen zal ik hieronder toelichten. Vervolgens tip ik nog een klassiek kinderboek, en ik sluit af met een bonustip voor de kerstvakantie!

TIM FRANSEN — IN ONZE TIJD

Tim Fransen is cabaretier en filosoof. Ik ontdekte hem door zijn debuutvoorstelling *Het failliet van de moderne tijd* (2014). Vervolgens bezocht ik *Het kromme hout der mensheid* (2018) en *De mens en ik* (2022), die hem allebei de Poelifinario-prijs opleverden, de Nederlandse Cabaretprijs. Vanaf 2024 is hij op tournee met de show *Onbekommerd* en inmiddels is dus ook zijn succesvolle boek *In Onze Tijd* gepubliceerd. Waar hij in zijn voorstellingen filosofie combineert met cabaret, is hij in dit boek overwegend ernstig. En dan met name over de crisistijd waarin we ons begeven. Hij laat zien hoe het vooruitgangdenken ons heeft misleid en ingehaald, en analyseert welke maatschappelijke fundamenteën beschadigd zijn geraakt. Verder verkent hij mogelijke wegen voor herstel, welke verantwoordelijke rol hij voor burgers ziet weggelegd en welke morele en politieke vernieuwing nodig is om weer een veerkrachtige samenleving op te bouwen. Met dit boek won hij de Socratesbeker 2025: de prijs voor het meest urgente en prikkelende filosofieboek van dit jaar. Veel van zijn schrijven is trouwens ook te beluisteren als audiofragment via zijn kanaal op Spotify (Tim Fransen FM).

TEUN VAN DE KEUKEN — DE MENS IS EEN PLOFKIP

Teun van de Keuken ken je misschien van het tv-programma Keuringsdienst van Waarde of vanwege zijn fascinerende documentaire *De vuilnisman* (KRO-NCRV, 2021) of als initiatiefnemer en naamgever van Tony's Chocolonely. Ook in dit boek toont Teun van de Keuken zich kritisch, ditmaal over de voedselindustrie. Hij beschrijft hoe echt voedsel steeds meer verdrongen wordt door zwaar bewerkte producten die zijn ontworpen om verslavend te zijn. Door marketing, reclamestrategieën en slimme productontwikkeling worden consumenten verleid tot ongezonde voeding — met gevolgen voor de volksgezondheid en hoge maatschappelijke kosten. Hij bespreekt ook mogelijke oplossingen om gezonder voedsel toegankelijker te maken, en stelt terecht de vraag wie er verantwoordelijk is voor deze problematiek. Ook wordt er dit jaar nog een boek van hem gepubliceerd: *Dieren zijn ook mensen*.

HARTMUT ROSA — DEMOCRATIE VRAAGT OM RELIGIE

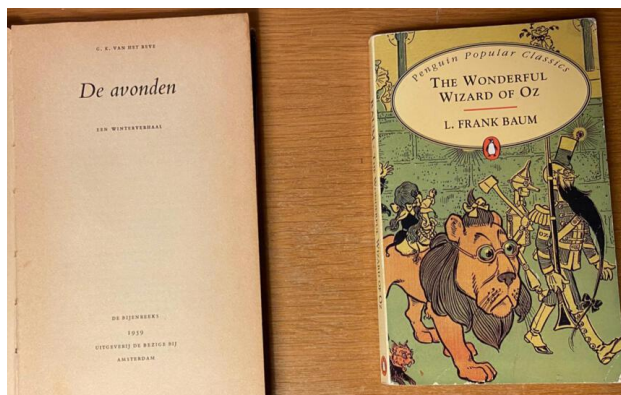
Ik was al positief over *Rosa's Leven in tijden van versnelling* (2016) en nog iets meer onder de indruk van *Onbeschikbaarheid* (2022), maar toch wil ik hier het korte essay aanraden dat hij schreef over onze democratische houding. Rosa betoogt in deze lezing dat in moderne, seculiere samenlevingen het ideeën- en bronnenreservoir dat religieuze tradities met zich meebrachten — rituelen, overtuigingen, gemeenschapsvormen — steeds meer wordt uitgehold. Dat verlies draagt bij aan de crisis van aanspreekbaarheid; de wijze waarop mensen zich gehoord, erkend en betrokken voelen raakt verstoord. Rosa stelt dat religie, ook voor niet-gelovigen, een belangrijke rol kan spelen door de praktijk van resonantie mogelijk te maken — als tegenwicht tegen een cultuur van efficiëntie, groei en rationalisatie. Op deze wijze komen de thema's uit zijn eerdere werk samen in een krachtig pleidooi.

FRANK BAUM — THE WONDERFUL WIZARD OF OZ

Er zijn al allerlei plekken en momenten op Hogeschool KPZ waarin recent verschenen jeugdliteratuur aandacht krijgt, en daarom leek het mij aardig om hier juist een klassieker te tippen: *The Wonderful Wizard of Oz*. Maak kennis met Dorothy, Toto, the Tin Man, the Cowardly Lion, en natuurlijk the Wizard of Oz zelf. De leeservaring is zo vlot en grappig dat het extra leuk is om te bedenken dat het alweer 125 jaar geleden gepubliceerd is. De waarde van deze leeservaring is de kracht van tijdloze en daardoor steeds doorgegeven verhalen; dat het aansluiten op onze belevingswereld of identiteit niet altijd hoeft te betekenen dat iets actueel hoeft te zijn, maar juist ook in een 'oud' verhaal kan plaatsvinden.

GERARD REVE — DE AVONDEN

De Avonden is niet 125 jaar geleden gepubliceerd, maar toch al bijna weer 80 jaar geleden, maar ook met recht nog steeds een klassieker. Ik zal hier niet de fantastische overdenkingen en uitspraken van hoofdpersoonage Frits van Egters samenvatten, maar wil enkel benadrukken dat dit het perfecte boek is voor de kerstvakantie. Je begint tien dagen voor oudejaarsavond met lezen, en dan elke dag één hoofdstukje. Ik doe dit al een paar jaar op rij, en steeds ben ik blij dat ik het weer uit de kast pak, waardeer ik weer een andere laag of ander thema uit het boek, wat me eerder minder opviel. Bovendien geeft het de kerstvakantie een soort ritueel, een extra waarde; je herinnert je weer andere momenten dat je het las, en verbind daardoor zoiets als een vakantie aan een vertrouwde leeservaring die toch telkens weer iets nieuws te bieden heeft.

Mocht je om (voor mij) onverklaarbare redenen geen Reviaan zijn, wil ik in ieder geval het 'herlezen' op zichzelf aanbevelen; in een wereld waar alles steeds vernieuwend moet zijn, kan het terugkeren naar iets vertrouwds, wat ooit al zijn waarde heeft bewezen, een louterende uitwerking hebben.

LITERATUUR

- Baum, L. F. (1900). *The Wonderful Wizard of Oz*. George M. Hill Company.
- Fransen, T. (2024). *In onze tijd: Leven in het Calamiteitperk*. VBK Media.
- Reve, G. (1947). *De Avonden: Een winterverhaal*. De Bezige Bij.
- Rosa, H. (2023). *Democratie vraagt om religie*. Boom.
- Van de Keuken, T. (2024). *De mens is een plofkip: Hoe de voedingsindustrie ons ziek maakt*. Thomas Rap.

OVER DE AUTEUR

Derko Laan is hogeschooldocent Identiteit op Hogeschool KPZ.